

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VII. Idem Exonien. & (a) VVigorn. Episcopis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

notavi in capite 2. de parochiis, capite 2. de pecul. cleric.

(c) *Piscariarum.*] In illis videlicet locis, in quibus piscatio in fructu est, ut in oris maritimis, & similibus locis, sicut in Corcyraorum regione contingebat; eos enim piscationis Thynnaria etiam quotannis Jovi Olympico, & Apollini Delphico præstasse, auctor est Pausanias in *Phoc. pag. 624.* Immo plerumque piscatio ad privatos, seu communitates jure domini spectat, ut probat, seu indicat syntagma, quod de jure maritimis olim scripsit Sirius Metropoli Neocæsareensis, quod fortè non extat, sed laudatur à Theodoro Balsam. in *scholis ad can. 4. Synodi Chalced. prope finem;* & constitutio Comneni seu bulla aurea de *prohibit. alienar. rerum,* apud eundem Balsamonem in *notis ad Synodum 7. can. 12. pagina mibi 516.* ex editione Gentiani Herberti & postea in Edmundo Bonefido in *lib. juris O-*

rient. Gothofredo post novellas Justiniani, ad Leonis 9. & 10. Et etiam privilegio, aut consuetudine plerique exercent piscationem in flumine aliàs publico, ut referunt Ripa in *lqominus, num. 36. de flumin.* Avendanno de *exequend. mandat. 1. part. cap. 11. Covarr. in regula Peccatum, 2. part. §. 8. num. 11. Pinel lib. 1. select. cap. 14. num. 18. Grotius lib. 2. de jure belli, cap. 4. §. 4. Lessius de justitia lib. 2. cap. 5. num. 36. quam consuetudinem supponunt, & admittunt contra libertatem naturalem, juxta quam communis est omnibus aqua profluens, Marcus Lyclama lib. 3. membran. eclog. 9. Jacob. Wandet. Graff. de jure public. ad leg. de captivis. 36. & 40. Seldenus lib. 1. maris clausi, cap. 14. & 15. quibus omnibus in casibus ex ipsa piscatione decima debetur, ex præsentis textu.*

(d) *Institutioni divinae.*] Hæc verba exponemus infra in cap. 32. §. final.

CAPUT VI.

Idem (a) *Winton. Episcopo.*

Nuntios, & literas tuæ fraternitatis eâ, quâ decuit benignitate, recepimus, & petitiones tuas ut licuit curavimus exaudire, sicut illius personæ, quam purâ in Domino, & ferventi charitate diligimus, & cujus commodis, & profectibus intendere volumus diligenter. Cùm igitur ad officium tuum spectent ea, in quibus præcepti nostri desideras nostrâ auctoritate muniri, tantò in his debuisti facilius exaudiri, quantò ipsam eorum specialius salutem respiciunt, de quibus in extremo judicio redditurus es rationem. Inde est, quod f. t. per A. l. p. m. quat. tam Comites, quàm Barones, nec non & (b) milites, & omnes alios de parochia tua moneas propensius, & inducas, & ap. cess. ecclesiasticâ districtione compellas, ut decimas Ecclesiis matricibus de suis bonis omnibus communi integritate persolvant. Præterea parochianis tuis de fræno, equitio, pomis, pitis, apibus, & de omni fructu decimas solvere ecclesiasticâ districtione ap. cess. confringas.

NOTÆ.

(a) *Winton.*] Ita legitur in prima collectione, sub hoc titul. capite 3. & post Concil. Lateran. part. 4. capite 3. De Ecclesia Winton. nonnullâ notavi in cap. cum Wintoniensis, de elect.

(b) *Milites.*] Quibus olim permisum fuerat, ut decimas à prædiis ditionis suos in proprios usus converterent, propter expeditionem contra Saracenos, quoad bello mererent. Philippus in constitutione relata à Rigordo anno Christi 1187. ibi: *Qui alicujus terre magnam justiciam habet, ejusdem terre decimam habebit: miles crucem non habens, domini suo habenti eam,*

cujus erit homo ligius, dabit de suo proprio mobili decimam. & de fundo, quod ab ipso tenebit: si autem ab eo nullum tenebit fundum, de suo proprio mobili decimam domino suo ligio dabit. Laici decimarum incubatores usurpationis vallandæ gratiâ persusum voluerunt, decimam sibi beneficii nomine concessam à Romano Pontifice ob tuitionem Romanæ Ecclesiæ. Mattheus Paris. in *Henrico III. anno 1240. ibi: Item in Regno Francia multe decime militibus ab Apostolicis Patribus concessa creduntur, ut ipsi Romanam Ecclesiam tueantur; sed constat ab eis debitum suffragium esse denegatum, nec etiam constat eorum suffragium exercitui Domini Pape fuisse adhuc contributum.*

CAPUT VII.

Idem *Exoniens. & (a) Vigorn. Episcopis.*

Cum homines de Ottona secundum generalem Anglicanæ Ecclesiæ institutionem de frugibus suis in Autumno ix. partibus sibi retentis decimas Ecclesiæ,

cleria S. Michaelis, cuius parochiani sunt, sine diminutione solvere teneantur, antequam Ecclesie decimas ad eam spectantes persolvant, servientibus, & mercenariis suis de frugibus non decimatis debita rotius anni pro servitio suo impendant, tunc demum de residuo decimam persolventes. Unde discretionem vestram per A. l. p. m. quat. sub anathematis distractione illos cogatis, tam de frugibus, quam de nutrimentis animalium suorum, sine fraude, & diminutione aliqua, in Autumno, sicut moris est, statim collectis fructibus, & aliis temporibus, prout debent, persolvant, atque de subtractis, & recentis dignam satisfactionem exhibeant.

NOTE

(a) Vigorn. Episcopis.] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 4. & post Concil. Lateran. p. 4. cap. 4. De Exoniensi, & Vigorn. Ecclesiis egi in cap. 9. de rescriptis, cap. 6. de filijs presby

COMMENTARIUM.

EX his tribus decisionibus sequens deducitur disputanda assertio: De omnibus fructibus, etiam piscationis, aut molendinorum, debentur decime non deductis expensis. Priorem partem assertionis probant textus in cap. ex parte. 10. cap. tua nobis, cap. ex transmissa, cap. pastoralis, hoc tit. cap. plerique, de pactis. D. Thomas. 2. 2. quest. 87. art. 2. Illustrant ultra congestos in presenti à Garanna, & de decimis scribentes, P. Suarez lib. 1. de decimis, cap. 4. Hunnius in Encyclop. tract. 5. de decimis, cap. 5. Secundam partem probant textus in cap. non est, cap. pastoralis, cap. tua nobis, hoc tit. & illustrent plures congesti à Barbofa in presenti, idem Barbofa d. §. 1. num. 34. & lib. 3. voto 96. Petrus Gregorius lib. 17. de reprob. cap. 17. Petrus Barbofa in l. fructus, ex num. 16. ff. solut. matrim. Castillo de rebus cap. 38. Fagundes in §. precept. lib. 1. cap. 2. Vascus in florib. verbo Decime, num. 8. Solorzano 2. tom. de iure Indiar. lib. 2. cap. 10.

Sed in hanc assertionem, que duplicem continet partem, duplici insurgam dubitandi ratione. Prima nascitur ex eo, nam si ex omnibus fructibus terre, aut maris decime essent solvenda, non attenderet, an licite, vel illicitè essent quaesiti: sed ex quaestu illicito, & fructibus injustè perceptis decime solvi non possunt, capite oblationes, 90. distinct. cap. de viro, 12. quest. 2. capite miror 17. quest. 4. docet Hispanus de decimis quest. 10. igitur indistinctè verum non est, ex omnibus fructibus decimas esse solvendas. Secunda pars assertionis etiam impugnatur ex eo, nam fructus non dicuntur proprie, nisi deductis expensis, l. fructus, ff. solut. matrim. l. 1. Cod. de fructibus & litium, l. si à domino 36. §. final. cum l. sequenti, ff. de perit. heredit. l. videamus 38. §. item 14. ff. de usuris, l. fructus 7. in principio. & §. impendi, ff. solut. matrim. l. aut Praetor 10. §. & fructus 20. ff. que in fraudem. Plura Tiraquellus de retract. l. unag. §. 15. Gasias de expensis cap. 1. ex num. 12. P. Barbofa in d. d. l. fructus, num. 7. Olyvaldus ad Donel. lib. 20. cap. 7. Covar. lib. 1. var. cap. 3. Escobar de rationem. tom. 2. comput. 15. Castillo de usibus, cap. 29. numero 26. Sed decime tantum ex fructibus praestantur: Igitur ut illae debeantur, necessario prius deduci debent expensae. Augetur hæc difficultas ex l. fructus, ff. famil. eretice, ubi cum agatur

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II.

de expensis deducendis, vel non, ait Consultus, nullum casum intervenire posse, qui hoc genus deductionis impediatur. Igitur nec in decimarum praestatione talis deductio negari potest. Fulcitur secundo hæc dubitandi ratio ex eo; nam praestatio redemimæ, seu duplicis decimæ ex eadem re juri, & æquitati repugnat, ut probat Innocentius in cap. cum non sit, hoc tit. Sed nisi deducatur quantitas seminis, ex qua decima soluta fuerat, iterum eadem res redemimatur, præcipè cum plerumque contingat, non plures fructus nasci, quam fuerit quantitas seminis. Ergo semper expensae deducenda sunt. Augetur tandem hæc difficultas, nam certum est, decimas personales non aliter debere persolvi, quam deductis expensis; cap. ex parte 21. hoc tit. Igitur similiter prædiles decimæ, deductis expensis præstandae sunt.

Adhuc tamen defendenda est praesens assertio, pro cuius expositione sciendum est, decimam dictam fuisse à parte decima, quæ ex fructibus, & aliis rebus persolvitur, cap. 1. cap. nominis parochiani, hoc tit. l. 1. tit. 20. partit. 7. inde decumanus ager appellatur ille, ex quo decima pars Imperatoribus solvitur. Cicero lib. 2. de finibus: notavit Canilius ad hunc titulum, cap. 1. hinc decimare legiones dicitur quando decima pars supplicio afficitur; cum enim apud Romanos plures delictum perpetrabant, decimus eorum supplicio afficiebatur, ut sic metus ad omnes, poena ad paucos perveniret. Tacitus lib. 4. annalium, Capitolinus in vita Maerini, Titus Livius lib. 2. Cetera multitudo decimus quisque ad supplicium. Tertullianus ad Scapulam: Totam Carthaginem decimabis. Suetonius in Caligula, cap. 48. in Consilium inire nefandæ atrocitatis, legiones, quæ post excessum Augusti seditionem moverant, contrucitandi; atque à tam præcipiti cogitatione revocatus inbibere nullo potuit modo, quin decimare velle perseveraret. Ex Halicarnasseo, Platone & Appiano probant Mendoza in virid. decad. 1. Saturn. capite 1. Zerda in advers. capite 113. num. 1. & hoc decimare, & decimationem militum appellabant, ut probant Baronius in Martyrol. die 22. Septemb. P. Herodius lib. 1. Pandect. titulo 7. Dorleans ad Tacitum libro 3. fol. 357. Beyerlinch. in Theatro, verbo Decime. Inde quia fructuum pars decima solvitur à fidelibus propriis Parochiis, decima absoluti vocatur. Et licet aliquando ex consuetudine, vel præscriptione major, seu minor pars, quam decima solvatur, tamen semper tantæ origine decima dicitur, cap. tua nobis, hoc tit. late probat Rebuffus de decimis quest. 1. & 2. Valenzuela consil. 49. nam etsi verè decima pars fructuum non sit, inspecta tamen origine,

gine nomen retinet. Portionis hujus decimæ præstationem omni religione invaluisse, & eam fructuum partem, seu rerum acquiritarum quorundam sacerdotibus fuisse solutam; pro competito est. Siquidem Abraham adhuc in statu naturæ decimas Sacerdoti Melchisedech soluisse refertur *Genesis cap. 14.* & narrat D. Paulus *ad Hebræos cap. 7.* *Invenimus autem quantum sit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha.* Jacob etiam in Melopotamiam profecturus decimas Deo vovit, ut traditur *Genesis cap. 28.* Rectè tamen Abulensis in *cap. 23. Matthæi, quest. 136.* notat in eo statu decimas non solvi ex præcepto, sed ex voto; nec ex fructibus terræ præcisè, sed voluntariè ex rebus, de quibus promittebantur; nec fuisse Levitis applicatas, sed pro libito volebantur, cui promissor mallet. Postea verò Deus populo suo legem tradens, iussit decimam fructuum partem sibi solvi, *Leviticus cap. 27.* ibi: *Omnes decimæ terræ, sive de pomis arborum, sive de frugibus, Domini sunt.* *Exodi cap. 22.* *Omnes decimas tuas non tardabis Deo reddere.* *Deuteronom. cap. 12. vers. 6. & cap. 14. vers. 22. & cap. 26. vers. 11.* Unde conqueritur Dominus de peccato circa præstationem decimarum commisso apud Ezechielem *cap. 20. vers. 40.* *Amos cap. 4. vers. 4.* *Malachiam cap. 38. vers. 10.* & laudantur Tobias ob hujus præcepti observantiam, *Tobias cap. 1. vers. 6. & Judæi 1. Machabæorum 3. vers. 49.* Et quia ipsi exactissimè decimas pendebant, ideo Ecclesiæ Patres sæpè provocant eorum exemplum, cum de decimis præstandis agunt, ut D. Clemens *lib. 2. consensu. cap. 34.* D. Hieronymus in *cap. 3. Malachie*, D. Chrysostomus *homil. 4. in epist. ad Ephesios*, & alii, quos laudat Adm. Contzen. *lib. 6. pol. cap. 24. §. 1.* Illustrant Theologi positivi in *dictis locis*, D. Thomas 2. 2. *quest. 87. artic. 1.* Becanus in *analog. cap. 7. quest. 6.* Spondanus in *anal. sacr. anno 2574. num. 6.* P. Menochius de *Republica Hebræorum lib. 2. cap. 4.* Apud Gentiles etiam receptum fuisse decimas Diis præstare, constat ex Diodoro Siculo *lib. 5.* Plutarcho *problem. cap. 16.* Herodoto *lib. 1.* Plinio *lib. 18. cap. 2. & lib. 19. cap. 14.* Xenophonte in oratione, quam edidit in Laudibus Ageilai, qui scribit ipsum duorum annorum spatio centum talenta & amplius Deo apud Delphos in decimam dedisse. Idemque refert oraculi iussu templum Dianæ contruxisse, ubi & annuam decimam consecravit ex fructibus terræ: & præcipuè ex prædiis, ac spoliis hostium decimam Gentiles solvisse referunt Valerius Maximus *lib. 1. cap. 1.* Diogenes in *vita Solonis*, Diodorus Siculus *lib. 11.* ibi: *Populus Atheniensis dicavit Deo decimam partem, quam ex spoliis detraxerat.* Illustrat Petrus Faber *lib. 2. semestr. cap. 3.* & alia decimarum à Gentilibus exhibitum exempla referunt Anastasius German. *lib. 1. de sacr. immunit. cap. 14. num. 8. & lib. 3. cap. 19. num. 4.* Philippus Thomasinus de *donatus cap. 4. pag. 33.* Beroaldus *ad Suetonium, folio 356.* Azor *tom. 1. Instit. libro 7. cap. 23. quest. 2.* Baronijs *anno 57. num. 74.* Avendanno de *metu lib. 2. cap. 21. num. 26.* Quamquam negandum non sit, pleraque exempla, quæ ab eis afferuntur, non habuisse reverà rationem decimarum, sed simplicium oblationum, non ex iustitia, titulo debite sustentationis sa-

cris ministris debitarum, sed sponte ex voto ad aliquid impetrandum consecratarum. Quare legimus mercatores, propolas, aliosque lucris inhiantes, Herculi decimam vovisse; ut tanto heroë in societatem lucri vocato, facerent ut Numinum quoque interesset res suas, & commercia fecundiori fortunâ promoveri. Constat ex *l. 2. §. si decimam, ff. de pollicit.* Et hanc portionem Herculeam veteres vocabant. Varro *lib. 5. de lingua Latina*, Cicero *lib. 3. de natura Deorum*, cujus portiois meminerunt Tertullianus in *apolog. cap. 39.* Festus Pompejus *verbo Decima*, & ex eis Gothofredus & Budeus in *dicto §. si decimam.* Apud Athenienses decimæ in quos usus infunderentur, colligitur ex epistola Pilitrati ad Salonem, interpretæ Sancto Ambrosio, ibi: *Denique Atheniensium singuli decimas frugum suarum separavi non in usus nostros consumendas, verum sacrificiis publicis, commodisque communibus; & si quando bellum contra nos ingruerit, in sumptus deportandas.* Tandem apud Catholicos jam à primis Ecclesiæ sæculis decimas solutas fuisse, constat ex veteribus canonibus congestis ab Antonio Augustino in *epit. jur. Pontif. lib. 70. tit. 7. & libro 15. tit. 16.* Crespet. in *summa, verbo Decima*, de quibus decimis peculiares tractatus ediderunt Hispanus, Rebuffus, & Moneta, & Canitius, earumque materiam petraçtarunt ex Jurisperitis Covarruvias *lib. 1. variar. cap. 17.* Gutierrez *lib. 1. canonic. cap. 22.* Petrus Gregorius *lib. 2. synagmatum, cap. 20.* Gernomus ubi *supra.* Borellus in *summa deus. unil. 19.* Lemaitre in *integro libro de decimis*, Barbosa de *effic. Parochi, cap. 29.* Altesserra *lib. 3. disert. cap. 9.* Humnius in *Encyclop. tit. 22.* ex Theologis cum Divo Thoma 2. 2. *quest. 87.* Suarez de *reliq. tom. 1. tractatu 2. de decimis*, Vasquez in *opuse. de benef. cap. 1.* Fagundes, Leanders & Tamburinus in *5. Ecclesiæ præcept.* Azor *p. 1. Instit. lib. 7. cap. 15.* Sylvester, Bafus, & alii Summittæ *verbo Decima.* Illud notandum est, decimarum præstationem eatenus esse actum religionis, quatenus per decimas foveantur ministri, à quibus exhibetur cultus Deo, quem exhibere non possunt, si sustentatione necessariâ destituantur. Quatenus tamen decimæ præstantur directe ipsis ministris, sic earum exhibitio est actus iustitiæ commutativæ; justum quippe est, ut seminantibus spiritalia, reddantur temporalia, ut dicitur ab Apostolo *1. ad Corinthios, cap. 9.* Merito ergo in Concilio Constantiensi *sess. 8. artic. 18.* damnatum est delirium Wicleffi, qui referentibus Waldensi *lib. 2. doctrine, cap. 64.* Nicolao Harpsoldio in *hisor. Wiclef. cap. 2.* contendebat, decimas esse meras elemosynas, nec ullo jure sacerdotibus deberi; quod alii quoque nonnulli hæretici tenuerunt, ut Leutardus, referente Glabro *lib. 2. hislor. cap. 11.* Idem sentiebat Joannes pecorum pastor, de quo Genebrardus *anno 1453.* Multerus *lib. 3. Cosmogr.* quos refellunt Bellarminus *lib. de clericis, cap. 20.* Valentia 2. 2. *quest. 5. distinct. 6.* Castro *adversus hereses, verbo Decima.* Et si Divus Augustinus in *Enchiridion. cap. 76.* & sanctus Chrysostomus *homil. 74. in Matthæum.* enumerent inter elemosynas etiam decimas, sumunt latè eam vocem pro quacunque pia contributione, etiam ex iustitia debeat.

debeatur, cujusmodi est ista; quod D. Augustinus disertè agnoscit *serm. 219. de tempore*, & optimè quoque Clemens Romanus *libro 2. consir. cap. 29. 31. & 38.* comparans decimas eum tributis Principum, quæ ex iustitia debentur.

4. Varias decimæ diffinitiones adducunt Doctores supra laudati. Aliqui ita diffiniunt: Decima est omnium bonorum licite questuorum quotæ pars Deo; ejusque ministris divinâ institutione debita. Ita Rebuffus de decimis, *quest. 4. Moneta cap. 2.* Alii ita, ut Decima sit pars fructuum, ad quam petendam jus competat Parochis ratione administrationis Sacramentorum. Barbola *dict. capite 28. de offic. Parochi. num. 3.* Alii tandem ajunt: Deinde est pars omnium eorum, quæ quis licite quavis ex causa acquisivit; ministris Ecclesiæ resolvenda. Canisius de decimis *cap. 2. num. 5.* Sed his omisissis, & aliis traditis à Peteo Gregorio *lib. 2. syntagm. cap. 21.* Hostiensis in *presenti titulo*, rectius ita diffiniuntur; ut decima sit? Quota fructuum, vel lucri liciti portio Deo debita. Deducitur ex *cap. parochianus 14. cap. tua nobis 26. hoc tit. cap. decima 16. q. 1.* Dicitur quota fructuum, loco generis, cum alia fructuum similes partes solvantur Imperatoribus, & aliis personis, ut infra dicemus; quare autem Deus decimam partem, non verò majorem, nec minorem sibi reservaverit, disputant Doctores? Et nullam congruam posse assignari rationem, putat Tindarus de decimis, *num. 28. ex eo*, quia in arbitrariis rationem querere superfluum sit. Glossa in *l. 1. ff. de pactis*: quo casu accipiunt textum in *l. non omnium, ff. de legibus*, Menochius de *arbitr. casu 82. num. 14.* Corralius de *jure civili in artic. redig.* Verum D. Thomas ubi supra, Rebuffus *d. quest. 2. num. 3.* rationem reddunt ex perfectione hujus numeri. Cætera verò diffinitionis verba loco differentia apponuntur, cum ille decima tantum debeatur Deo in signum universalis domini, *cap. tua, cap. cum sit, 33. hoc tit.* Dicitur etiam pars fructuum, ut comprehendantur grana, & legumina, nec non fructus arborum, *cap. pervenit 5. hoc tit.* Dicitur etiam lucri portio, ut omnia luca aliunde obvenerint comprehendantur, ut proventus molendinorum, *cap. pastoralis 28. hoc tit.* pensiones ædium, *cap. penult. de pactis*; & quicquid ex artificio, seu professione provenit, *cap. decima 16. quest. 1.* & infra dicemus. Circa divisionem decimarum sciendum est, decimas plerumque dividi in prophanas, & ecclesiasticas. Prioris generis varæ sunt species; alia enim dicuntur pœnales, alia tributaria, colonariae alia. Pœnales dicuntur, quæ in pœnam inferuntur, ut decima, quæ ex jure civili in iudiciis pecuniariis in usu erant; nam qui indebitam pecuniam ab alio dolo malo postulabat, decimam pecuniæ in controversiam adductæ pendebat fisco in pœnam litis temerè institutæ; & eodem modo, qui creditori legitimo debitam pecuniam negabat, eandem decimam ærario inferebat, postquam in lite succuberat, *§. hoc autem, Instir. de pœna temere, auhent. generaliter, C. de Episcop. & cleric.* Illustrant Cujacius *lib. 7. obs. cap. 7.* Theophilus in *dist. §. hæc*: Pancirola *lib. 1. var. cap. 38.* de qua decima accipiunt textum in *l. 1. §. proinde, ff. de variis & extraordin.* Pancirola *dicto libro 1. cap. 33.* P. Pitheus *lib. 1. advers. cap. 18.* Gernonius *lib. 3. de sacrar. immunit. cap. final. num. 23.* D. D. Gonzal. in *Decretal. Tom. III. Pars II.*

Item apud Romanos lege Julia, & Papiæ cautum erat, ut si nullos filios conjuges susciperent, tantum decimam partem ad invicem caperent: ibi: *Viro, & uxori inter se matrimonii nomine decimam capere jus esto.* Ulpianus in *fragmentis, tit. 15.* cujus legis decimarie vestigia extant in *l. si quis solidum 72. de heredibus insti. l. si is qui, ff. de vulgari. l. 62. & 63. ff. ad leg. Falcid. l. 2. C. Theod. de jure liber. l. 2. C. de infirmis pœnis*: notavit Jacobus Gothofredus in *quatuor fontibus ad leg. Papiam.* Tributaria decimæ sunt, quæ supremis Principibus præstantur ex pretio omnium rerum, quæ venduntur, *l. 1. & 2. tit. 17. lib. 9. recopit.* de qua integros tractatus ediderunt Girona, Lassarte, & Guierrez. Etiam decima tributaria præstat ex metallis, quando ipsa in fundis privatorum reperiantur, *l. inter 17. ff. de V. S. l. cuncti, C. de metallariis, lib. 1. l. 4. & 5. tit. 13. recopit.* & populi noviter subiecti olim Imperatori decimas præstabant, ut ex Strabone, & aliis docet Pancirola *libro 3. var. capite 31.* Unde apud Ciceronem in *Verrem*, agri Siciliæ Decumani dicuntur: notavit P. Gregorius *libro 2. syntagm. capite 20.* Item decima tributaria Regi nostro solvitur ex omnibus rebus, quæ transvehuntur ab hoc Regno, vel econtrâ, *l. 1. titul. 28. libro 9. recopit.* Colonaria decimæ dicuntur, quæ præstantur colonis ex fructibus agri ad colendum accepti. Appianus *lib. 1. belli civilis, ibi: Volentibus agros colere annua vestigalia publicè esse pendenda, seminum partem decimam.* Ex legibus colonariis congestis ab Harmenopulo, illustrat Lemaitre *libro 1. de decimis, cap. 1.* Etiam ex jure nostro Regio duplex decima præstat. Prima judici executori, *ex l. 1. titul. 3. l. 1. titul. 21. lib. 4. recopit.* de qua egi in *cap. cum ab omni, de vita & honest. cleric.* alia, quæ tutori solvitur propter laborem administrationis ex fructibus patrimonii pupilli, *l. 2. titul. 7. libro 3. fore*, de qua agit Guierrez *de tutel. 3. part. per rot.* Sed ut ad decimas ecclesiasticas perveniamus, communiter dividuntur in prædiales, personales, & mixtas. Prædiales sunt, quæ ex fructibus prædiorum præstantur, de quibus in *capite ad Apostolica, cap. ex parte, hoc titul. cap. 4. cum sequent. 16. quest. 1.* Personales sunt, quæ proveniunt ex artificio, & industria persona, ut ex mercatura, piscatione, & venatione, *capite decima 16. quest. 1. capite pastoralis, hoc titulo.* D. Ambrosius *sermon. 33.* Si autem fructus prædii in venatione consistant, ut sæpe contingit, *l. item si fundi 9. §. aucupiorum, ff. de usufructu, l. venationem 26. ff. de usuris, l. 12. §. in agro, ff. de instrum. vel instrum. legat.* tunc prædiales erunt etiam quæ præstantur ex negotio, aut artificio D. Augustinus *serm. 219. de tempore.* Mixtæ dicuntur, quæ proveniunt partim ex prædiis, partim ex industria, ut sunt decimæ fructuum, pecorum, & similibus, quæ causâ prædii, ubi animalia pascuntur, prædiales sunt; pecora enim videntur pars ipsius fundi, *l. 4. ff. de servit. rustic. l. 2. C. de V. S.* Ratione verò custodiæ sunt personales, *capite commissum, dist. capite Apostolica, hoc tit.* Inter prædictas autem decimas nonnullæ dantur differentiæ. Prima, quod prædiales debentur etiam à Judæis, non verò personales ut dicemus infra, in *capite de terris.* Secunda, nam personales

nales decimæ debentur in ea Ecclesia, in qua quis recipit sacramenta, dicto cap. ad Apostolica, vers. novoris, cap. questi sunt 16. quest. 1. quæ in Hispania generali consuetudine non solvuntur ex negotiatione, militia, & similibus, Solorzanus tom. 2. lib. 1. cap. 22. n. 41. prædiales verò illi Ecclesiæ debentur, in cuius territorio prædia sunt, cap. 18. hoc tit. cap. final. de parochiis. Tertia, nam personales debentur deductis expensis, cap. pastoralis, hoc tit. prædiales verò illis non deductis, ex præsentis textu. Alia etiam sunt decimæ extraordinariæ pro tempore, & causâ aliquo modo indigē ab habentibus potestatem, ut decima, de qua in Clement. 2. hoc tit. ex- & avagant. unica, eod. & decima pro subsidio Terræ Sanctæ, aut belli causâ, de qua in cap. 2. hoc tit. in 5. compil. & latè agit Rouffel. lib. 5. histor. Iurisd. Pontif. cap. 2. quam decimam belli gratiâ contra Sarracenos iniit, sapius Romanus Pontifex ex fructibus ecclesiasticis Regibus nostris concessit, ut referunt Spondanus in continuat. Baronii, anno 1275. P. Gregotius dicto cap. 20.

5. De quibus rebus decimæ debentur.

Deinde sciendum est, decimas, tam prædiales, quam personales, deberi ex omnibus fructibus, & proventus, tam ex prædiis, quam ex hominis ministerio productis, & paratis, cap. non est cap. nuncios, hoc tit. Suarez ubi supra, cap. 34. Barbosa dist. cap. 28. §. 1. nam non est major ratio solvendi decimas ex una re, quam ex alia. Deinde quia si instituta sunt ad sustentationem ministeriorum Ecclesiæ, a qualiter illi egent decimis inius prædii, quam alterius. Hebræi autem decimas solvebant ex omni esculento hominis, cuius incrementa sunt de terra: ex rebus tam natis ex arca, quam ex torculari, bobus, & ovibus, ac aliis animalibus, quæ sub pastoris virga transeunt, cap. 17 & 23. Levit. Abulensis in cap. 23. Matthæi, quest. 145. Etiam hortensia, vel medicinalia quæque, modò esui hominibus essent, in hunc censum veniebant, veluti mentha, pulegium, ruta, origanum, anethum, & id genus alia quorum nomina nec dum in lege concepta erant, sed & in Evangelio, Luca cap. 11. vers. 42. Matthæi vers. 3. cap. 23. ibi: *Va vobis Scribæ, & Pharisei, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum.* Ubi Chrysothomus explicat, decimas datis, ut iusti iudicemini. Hieronymus, decimas exigitis, etiam de minimis, curantes ut lex servetur in quantum vobis est utilis, cætera verò opera iustitiæ parvipenditis. Utramque referunt Albertus Magnus, Toftatus & Lira: itaque requirebatur, quod hominis esculentum esset, quod de terra lumeretur, quod deponeretur in horreis, cellis, vel apothecis, ut ex Talmudicis notavi in cap. 1. hoc tit. Cum ergo in lege veteri ex omnibus fructibus prædiorum decimæ solverentur, & in lege gratiæ ex omnibus fructibus solvi debeant, ne Christiani sint minus liberales erga sacerdotes legis gratiæ, quam Judæi erga suos Levitas; ideo debentur decimæ ex omnibus proventus rerum, tam mobilem, quam immobilem; exempli gratiâ ex omni grano, & vino, c. quicumque 16. q. 7. c. non est, hoc tit. ex oleo, pomis, & fructibus arborum, cap. decima 16. quest. 1. ex leguminibus, cap. ex multiplici, hoc tit. ex fæno, cap. pervenit, hoc tit. & quod vulgò dicimus, alacer. Solorzanus tom. 2. de iure Ind. lib. 3. cap. 21. ex proventus molen-

dinarum, cap. ex transmissa, cap. pastoralis, hoc tit. ex pensionibus domorum, dict. cap. pastoralis, cap. plerique, de pactis: ex piscibus, sive redditibus herbarum, vulgò de bestias, cap. commissum, hoc tit. ubi Abbas num. 2. Solorzanus dict. cap. 21. nu. 6. ex lacte, fætu, & lana, dicto cap. pervenit: ex fructibus apum, cap. nuncios, hoc tit. ex omnibus animalibus rusticis, & urbanis, cap. omnes 16. quest. 7. dict. cap. quicumque: ex piscibus, & avibus in propriis vivariis, & stagnis inclusis, dict. cap. pervenit: ex lino, cannabe, & fructu sericeo, vulgò gusanos de seda. Rebuffus de decimis quest. 9. num. 11. Moneta cod. tract. cap. 4. Ferro Mantique de differ. utriusque furi, quest. 151. Solorzanus ubi supra: & si ex uno prædio duplices fructus percipiuntur, vel loco unius seminis aliud feratur, ex omnibus decimæ debentur. Valenzuela consil. 33. Apud Anglos lex erat, referente Joanne de Hoveden in suis annalibus, parte posteriori, in hac verba: *De omni annona decima Deo est reddita, & ideo reddenda: si quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui unam tantum vel duas habuerit, de singulis pullis singulos denarios præbeat: similiter qui plures vaccas, decimum vitulum; qui unam, vel duas, de singulis vitulis singulos denarios; & qui cascum fecerit, dec. decimam Deo, & si non fecerit, lac decimet.* Immo ex tempore à Catholicis decima solvitur; quare instituta est Quadragesima, capite Quadragesima de consecr. dist. 5. Concil. Trolesjan. can. 6. Nicolaus ad Consulta Bulgor. ibi: *Tempore Quadragesime, quo Deo carnis vestre decimas dantur, nisi voluptati est, renuncians.* D. Augustin. serm. 219. ibi: *Et quod magis est, non rerum omnium & provenientia, sed & ipsorum dierum decimas Deo dare debemus.* D. Gregor. in homilis, apud Eucherium lib. 13. Decret. cap. 11. Cmo. pag. 4. cap. 34. ibi: *Si per trecentos sexaginta quinque dies annus ducitur, & nos per triginta sex dies affligimur, quasi anni decimas Deo damus.* Illustrat Filicinus de quadrag. cap. 4. Bepedict. Hæphtenus disquisit. monast. lib. 10. tract. 8. disquisit. 1. Baronius anno 57. 136. & 173. Ayala de traditionibus, fol. 243. Azor tom. 1. instit. lib. 7. cap. 14. Menardus in not. ad Sacram. D. Gregor. fol. 50. Severinus Binius in not. ad epist. 1. Theophylori. Coriolanus in can. 69. Apost. Aloix in notis ad vitam S. Dionysii, cap. 2. Carrier. tom. 2. Digest. fidei, fol. 56. Tandem ex omni negotio, & artificio decima præstantur, dict. cap. 10. ut ex captis in bello, ex fumis, ex lapidicinis, auri & argentei, vel aliorum metallorum fodinis; an verò ex hæreditate, vel legato decima debeat, disputant Fagundez ubi supra, lib. 1. cap. 2. num. 5. Moneta dict. cap. 4. num. 27. Barbosa ubi supra, num. 28. Hunnius ubi proximo, cap. 5.

Rursus sciendum est, decimas prædiales statim fructibus perceptis solvendas esse, ex præsentis capite, & ex lege 17. ibi: *Luogo que sean cogidos, adest tit. 20. part. 1. & tardius dare peccatum est, quia minus solvit, qui tardius solvit, ut si cui 12. in fine, ff. de V. S. l. final. Cod. de plus petit. & ideo solvendæ sunt antequam petantur.* Rebuffus quest. 12. de decimis, num. 7. adeo ut ad horrea clericorum à laicis deferendas esse decimas, docuerit Glossa verbo Horrea, in cap. revertimini 16. quest. 1. & in cap. decima, verbo Horreum 16. quest. 7. quam sequuntur plures congesti à Covar. lib. 1. var. cap. 17. num. 8. Paddilla in l. post mortem, num. 18. Cod. de fideicom. Guiti.

Gatierrez lib. 2. canonic. cap. 21. num. 43. Franchis decif. 124. Azueto in l. 4. tit. 5. lib. 1. recop. quod intelligendum est cessante consuetudine contraria, quae tempus, & modum praescribat ad decimarum praestationem, quae servanda est, dummodo ex ea fraus non sequatur, lib. 2. tit. 5. lib. 1. recop. Unde improbanda est sententia Archidiaconi, & aliorum, quos refert Didacus Perez in l. 1. tit. 5. lib. 1. ordin. num. 20. qui docuerunt, decimas non deberi a Laicis, nisi a sacerdotibus petantur: quibus non suffragatur praesens textus, in dicto cap. pervenit; hoc tit. ubi monitio desideratur; nam ea requiritur ad hoc, ut decimas non solventes, excommunicari valeant, dicto cap. omnes 16. q. 7. cum monitione non praemissa nemo excommunicari possit, cap. sacro, de sent. excom. non verò ut teneantur sub peccato morali, quod committunt decimas non solventes absque ulla interpellatione, argumento legis magnam, C. de contrah. docent Rebuffus de decimis, q. 12. num. 8. Azor. pag. 1. Instir. lib. 7. cap. 35. num. 17. Theophilus com. 12. tract. mala e bonis Eccles. cap. 9. num. 7. Decimae autem personales solvenda sunt in fine anni, cum particularis solutio non leviter incommoda afferre, l. plane, ff. famul. ercisc. cap. ex literis, de pignor. docent Glossa verbo Annus, in cap. revertimini 16. q. 1. Abbas in cap. pervenit, hoc tit. Rebuffus dicta q. 12. num. 4. Etiam sciendum est, decimas solvendas esse in ea specie, in qua res solent esse juxta commune hominum commercium, & ita solvendas esse in grano, non in spica; in vino, non in uvis; in oleo, non in olivis, cap. quicunque 16. q. 7. cap. non est, hoc tit. & ex fructu apum solvitur decima in cera, & melle; Hostienis, & Abbas in cap. nuncios, hoc tit. & ideo cum controversum esset, an decima sacchari solvenda esset ex ipsis canis, ex quibus saccharum deducitur; an verò ex saccharo jam confecto, resolutum fuit a Rota in causa Canariensis, solvendam esse ex saccharo, ut referunt Mohedan decif. 68. § 152. Marqesanus de commiss. 2. p. cap. 4. num. 31. Nec contrarium docetur in praesenti textu, ubi statuitur, decimam solvendam esse in specie, in qua colliguntur fructus, statim ipsis collectis: cujus argumento idem tenent Speculator ad hunc titulum, in fine, ex l. adeo quidem 7. §. cum quis, ff. de acquir. domin. Nam respondendum est cum glossa in praesenti, verbo fructus, decimas solvendas esse quanto citius fieri possit, nec ideo sequi, solvendas esse antequam species reducantur ad usum communem. Etiam animalium decimae solvenda sunt, quando non indigent lacte materno, ut earum solutio aliquod commodum afferat recipienti, & ne ex praematura praestatione inutilis fiat, l. si solvuntur 39. de solut. l. stipulatio 38. §. inter, ff. de verb. oblig. l. solent, §. 1. de aliment.

7
Traditur ratio decidendi.

Quibus ita animadvertis, ratio prioris partis praesentis assertionis provenit ex eo, quia decimae solvantur, ut per earum praestationem recognoscatur Deus ut supremus Dominus omnium rerum, juxta illud psalmi 23. Domini est terra, & plenitudo ejus. In cujus dominii recognitionem Dominus decimas sibi reservavit, cap. tua 26. cap. cum non sit 33. hoc tit. l. 17. tit. 7. p. 1. l. 1. tit. 5. lib. 1. recop. Igitur si Domini est universa terra, ex universis fructibus ejus decima praestari debet. Deinde quia si decima ab Ecclesia praecipitur, & assignatur in clericorum, & pau-

perum sustentationem; unde plerumque appellantur alimenta pauperum, & tributa egentium animarum, cap. decima, cap. quoniam 16. q. 1. cap. tua nobis, hoc tit. inde ex omnibus rebus licite acquisitis decimae praestari debent, ut ita facilius Ecclesiae ministri sustententur. Secundae partis conclusionis ratio provenit ex eodem principio; nam Deus, tanquam Dominus universalis, in recognitionem dominii sibi reservavit decimas fructuum eodem modo, quo dominus est terrae, ac proinde nullis deductis expensis. Deinde, nam licet fructus civiliter accepti, sumantur deductis expensis; attamen naturaliter appellantur eodem modo, quo nascuntur: sed praecipuum solvendi decimas ex fructibus terrae, de fructibus naturaliter perceptis intelligitur: ergo decimae non deductis expensis solvenda sunt. Rursus, nam fructus, prout ex Dei beneficio proveniunt, sunt quicquid ex fundo nascitur: sed fructus omnes nascuntur in fundo sine expensarum deductione: ergo ex illis expensis non deductis decimae debentur.

8
Responditur difficultati.

Nec obstat prima difficultas supra adducta, pro cuius solutione sciendum est, satis dubium esse apud Interpretes, an ex rebus illicite acquisitis decimae debeantur? In qua questione Hispanus de decimis q. 3. § 10. docuit non deberi, motus ex cap. oblationes, 90. dist. ubi statuitur, oblationes defidentium fratrum recipi non debere, cap. de viro 12. q. 2. ubi non recipiuntur oblationes sacrilegi, cap. miror. 17. q. 4. ubi nec ejus, qui fugientem ad Ecclesiam extraxit, oblatio admittitur, cap. quia in omnibus, de usuris, ubi rejicitur oblatio usurarii & meretricis. At hi discrimen constituunt inter eos, qui ita res injuste, & illicite acquirunt, ut dominium earum non assequantur, ut fures, raptores, & similes, qui decimas ex eis rebus non praestant; tum quia earum dominium non habent; tum quia non possunt dici acquiriti, quae restitutioni obnoxia sunt: & inter eos, qui licet turpiter accipiant, tamen turpiter non retinent, l. 4. §. sed quod meretrici, ff. de condi. ob turp. & ex his rebus dicunt quod decimae debeantur: ita Moneta de decimis, cap. 4. num. 49. Barbosa ubi supra, num. 32. Sed prior opinio veritati propius accedit; siquidem non sine magno scandalo decimae ex hujusmodi proventibus recipi possunt. Accedit ea ratio, ne dicatur Ecclesiam mercedem prolibuli recipere, ut Gentiles accipiebant tributum ex meretricio quantum, ut referunt Suetonius in Caligula, Lampridius in ejus vita: ex quibus & alius notant Roa lib. 3. singul. cap. 13. Avendanno de metu lib. 2. cap. 41. num. 19. Nec obstat secunda difficultas, deducta ex dicta l. fructus, ff. solut. matrim. nam omnibus variis solutionibus, dicendum est, fructus vel considerari prout sunt lucrum, & respiciunt commodum usufructuarii, vel secundum se, ut nascuntur ex arboribus, & terra. Primo casu accipiuntur sumptibus deductis, quia restitutio illud praestat quod abstulit laesio, l. quod si minor, §. restitutio, ff. de minor. l. videamus, §. in Faviana, ff. de usuris: quo casu accipiuntur textus in d. l. fructus, l. 1. C. de fructibus & litium, l. si à Domino, §. fructus, ff. de pecu. heredit. l. fundus 51. ff. famul. ercisc. unde sequitur, legatarium, cui legantur omnes fructus fundi, non eximi ab expensarum, quae necessariae sunt, praestatione, l. final. ff. de usufruct. legat. probat P. Barbosa in d. l. fructus, ff. solut. matrim. in secundo verò

casu, si fructus per se tantum, & ut nascuntur, considerentur, deductioni expensarum locus non est; tunc enim non ut lucrum considerantur: unde cum decima ex fructibus, & sic ex lucro civiliter accepto decima prestatur. Nec obstat ætius in dicto cap. non est; nam licet indefinite loquatur, & sic referri possit ad omnia præcedentia, l. jam hoc iure, ff. de vulgari; tamen ex necessitate materia, & ne sequatur iurium antinomia, restringendus est ad decimas tantum prædiales, ob prædictas rationes; ut post Suarez & Barbosa docet Hunnius ubi supra, cap. de decimis. Unde inferitur, colonum partiarium nullo modo pro portione sua deducere expensas, cap. tua nobis, hoc tit. Moñeta in cap. 6. Garcia de expensis, cap. 1. num. 21. Azor. p. 1. Instit. lib. 2. cap. 19. q. 4. ita tamen, ut nunquam de una, eademque re decima debeat, cum duplex decima omni iure repugnet. Innoc. in cap. cum non sit, de decimis. Unde dominus prædii locati, qui recipit mercedem locationis, decimam solvere non debet, cum jam decima sit soluta ex fructibus, & præsumatur locatio facta salva decima. Barbosa de offic. parochi cap. 28. num. 99. nisi præscriptione, aut privilegio contrarium introductum sit; tunc enim eorum ratione etiam decima præstari valet, ut probat l. de Barbosa dicto §. 1.

marum dedit, non respexit ad fructus civiles, sed naturales; ita cum personales debeantur, tantum ex lucro Ecclesia respexit ad fructus civiliter acceptos, quia jam jus civile vigeat; & sic ex lucro civiliter accepto decima prestatur. Nec obstat ætius in dicto cap. non est; nam licet indefinite loquatur, & sic referri possit ad omnia præcedentia, l. jam hoc iure, ff. de vulgari; tamen ex necessitate materia, & ne sequatur iurium antinomia, restringendus est ad decimas tantum prædiales, ob prædictas rationes; ut post Suarez & Barbosa docet Hunnius ubi supra, cap. de decimis. Unde inferitur, colonum partiarium nullo modo pro portione sua deducere expensas, cap. tua nobis, hoc tit. Moñeta in cap. 6. Garcia de expensis, cap. 1. num. 21. Azor. p. 1. Instit. lib. 2. cap. 19. q. 4. ita tamen, ut nunquam de una, eademque re decima debeat, cum duplex decima omni iure repugnet. Innoc. in cap. cum non sit, de decimis. Unde dominus prædii locati, qui recipit mercedem locationis, decimam solvere non debet, cum jam decima sit soluta ex fructibus, & præsumatur locatio facta salva decima. Barbosa de offic. parochi cap. 28. num. 99. nisi præscriptione, aut privilegio contrarium introductum sit; tunc enim eorum ratione etiam decima præstari valet, ut probat l. de Barbosa dicto §. 1.

CAPUT VIII.

Idem Monachis de (a) Neub.

Dilecti filii nostri Abbas, & fratres Sanctæ (b) Crucis, transmisâ nobis questione demonstraverunt, quod prædia, unde decimas, & in magna parte sustentationem habere consueverunt, conduxistis, & recepistis ad firmam. Unde quoniam iidem fratres ex hoc immoderate, & enormiter gravantur, nec fuit intentionis nostræ, aut antecessorum nostrorum, ut de possessionibus, quas conductis, decimas non debeatis persolvere: Universitati vestræ m. præ. ut eis de fructibus de prædiis, quæ conduxistis in parochiis suis, de quibus consueverunt decimas percipere, plenarie persolvatis, vel cum ipsis tam pacifice, & amicabiliter conveniatis, quod nulla inter vos debeat scandali malitia suscitari, & vos videamini ultra quam vobis indultum est, manus extendere.

NOTÆ.

1. (a) **N**aub.] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 1. & post Concilium Lateran. p. 13. cap. 2. Variè tamen emendatur à Glossa marginali, sed verè legendum est, de *Neuborhel*: Monasterium enim hoc de Neuborhel, est in regno Scotia, de quo hæc refert Nicolaus Aupheldius in apparatu, num. 26. *Neuborhel, alias Neuborle, est in Regno Scotia, in Laudonia (alii in Lonthania) Ordinis Cisterciensis: fundas sanctus David Rex, de quo mentio in literis Clementis III. Ex Scriptoribus Scotiae idem refert Manrique annal. Cisterc. tom. 1. anno 1140. cap. 14. num. 4. Unde cum jam à temporibus Hadriani IV. ut retuli in cap. 3. hoc tit. Monachi Cistercienses exempti essent à solutione decimarum ex prædiis propriis laboribus, sumptibusve cultis; ideò intendebant in præfenti specie, etiam de prædiis ab aliis conductis, sed propriis manibus cultis, decimas solvere non debere.*

(b) *Sancta Crucis.*] Monasterium sanctæ Crucis, vulgò Halyrudhovus, est in Laudonia propè Regiam, & Imburgum, ubi die festo Sanctus David Rex venationi intendens, à cervo percussus, dum cornu comprehenderet, Crucis imaginem, non cervi cornu vidit. Magnificentissimè conditum est, & D. Augulini Canonici concessum anno 1113, ut refert Pennotus lib. 2. hist. Canonico. Regul. cap. 36. num. 5. Istit autem Canonici decimæ debebantur, ut parochis, quia Sacramenta ministrabant in propriis Ecclesiis, ut constat ex verbis sequentibus, ibi: *Non parochiis suis.*

COMMENTARIUM.

Variis privilegiis monachos exemptos fuisse temporibus Alexandri III. à solutione decimarum ex prædiis propriis manibus, & sumptibus cultis, jam probavi in cap. 3. hoc tit. Unde ambigebatur in præfenti specie, an ipsi monachi virtute privilegiorum exempti essent à præstatione